

Verjel je v drugačno Slovenijo

29.5.2026 - | gov.si

Franc Miklavčič (1921–2008) je bil pravnik in sodnik, po političnem prepričanju pa krščanski socialist. Zavzemal se je za narodno spravo ter bolj demokratično in samostojno Slovenijo. Leta 1976 je bil obsojen zaradi ogrožanja državne celote in neodvisnosti, sovražne propagande in izdaje uradne tajnosti. Predstavljamo njegova stališča in posebej izjavo, ki jo je napisal kot svoj zagovor.

Arhivski vir

Ljubljana, 30. december 1976

Original, rokopis, 6 strani

Signatura: SI AS 1237, Vrhovno sodišče Republike Slovenije, t. e. 75, Kž 1012/76 (K 60/76)

Izjava dr. Franca Miklavčiča za javno sejo Vrhovnega sodišča leta 1976. | Avtor: Arhiv Republike Slovenije

Izjava dr. Franca Miklavčiča za javno sejo Vrhovnega sodišča

Tokratna arhivalija meseca obuja spomin na sodnika, krščanskega socialista, vizionarja Franca Miklavčiča. Rojen je bil 29. septembra 1921 v Ljubljani staršema Francu in Konstanciji, rojeni Gleeson. Po končani gimnaziji je študiral pravo. V času študija se je srečeval s somišljeniki v študentskem društvu Zarja, enem izmed katoliško usmerjenih študentskih oziroma akademskih društev na ljubljanski univerzi. Kot krščanski socialist se je leta 1942 pridružil partizanom. Poleti istega leta je bil interniran. V internaciji je ostal do jeseni naslednjega leta, ko se je spet pridružil partizanski vojski. Za svoje zasluge je bil odlikovan z redom republike z bronastim vencem, redom zaslug za narod tretje stopnje, redom za hrabrost in partizanskim odlikovanjem Republike Poljske. Po vojni je bil sodnik na različnih sodiščih, nazadnje na Okrožnem sodišču v Ljubljani.

V študentskih letih se je družil z Jankom Pučnikom, po vojni profesorjem meteorologije, ki pa je v zgodnjih študentskih letih študiral zgodovino in je bil zadnji predsednik društva Zarja, ter s Fedorjem Bevcem, pravnikom in sodnikom. Med vojno se je spoprijateljil še s Alfonzom Korenom in Stankom Ostercem. Poznanstvo in prijateljstvo iz mladosti ter enaka prepričanja so jih povezovali tudi v poznejših letih. Njihova srečanja so bila obarvana s temami iz zgodovine slovenskega naroda od srednjega veka, celjskih grofov, vse do novejši zgodovine, vključno z drugo svetovno vojno. Franc Miklavčič je v letih 1971 in 1972 na desetih straneh napisal osnutek političnega programa »Teze za ustavo zedinjene Slovenije«, ki je obsegal 12 točk: 1. ustanovitev slovenske države, 2. zedinjena Slovenija, 3. demokratična politična ureditev, 4. narodna sprava, 5. liberalizacija gospodarstva, 6. svobodni sindikati za zaščito delavcev, 7. kmetijstvo, rešiti in ohraniti slovenskega kmeta, 8. cerkev je ločena od države, pri čemer priznavamo krščansko etiko kot osnovo medčloveških odnosov, 9. imenovati lastno politično ideologijo, 10. ljudskost gibanja, 11. ne sopotniki sistema, ampak opozicija, in 12. kolektivno vodstvo v stranki.

Miklavčič s somišljeniki se ni strinjal z Dolomitsko izjavo, podobno kot mnogi krščanski socialisti, ki

so svoje nestrinjanje pokazali že kmalu po njenem podpisu. Po Dolomitski izjavi, ki so jo 28. februarja 1943 podpisale Komunistična partija Slovenije, Sokoli in krščansko-socialistična skupina ter je bila na zboru aktivistov Osvobodilne fronte na Pugledu še potrjena, »se razmerje med krščansko socialistično skupino in komunistično partijo Slovenije v skladu z dejanskim stanjem stvari in v interesu OF uredi tako, da ostane krščansko socialistična skupina zares samo izraz prehajanja slovenskih katoliških množic na napredne nacionalne in družbene pozicije ter njihovega sodelovanja na takih pozicijah. Zaradi tega krščansko socialistična skupina ne organizira in ne bo organizirala posebne lastne politične organizacije«. Vprašanja obstoja ali neobstoja političnih strank naj bi se po Miklavčičevem mnenju morala urediti po vojni, in sicer tako, da bi bil tudi katoliški del Slovencev organiziran v svoji stranki. Ker ni bilo tako, je po njegovem mnenju bilo potrebno v političnem programu bodoče Slovenije kot samostojne države predvideti takšno politično ureditev, kjer bi obstajale vse politične stranke, razen fašistov.

Pomembno se mu je zdelo doseči narodno spravo in v osnutku programa o ustavi zedinjene Slovenije je (citirano po sodbi) zapisal: *»Narodna sprava pomeni križ čez pretekli vojni spopad s partizani in belogardisti in potegniti iz tega ustrezne konsekvence ... Čeprav je res, da so se beli povezali z okupatorjem, je zopet res, da imajo rdeči le malo zaslug, da so jih porinili okupatorju v roke s svojim terorjem in tako zvanimi likvidacijami. Poleg tega so komunisti zlorabili zmago, kateri smo nazadnje vsi doprinesli svoj delež, politično likvidirali svoje zaveznike v OF ter ustvarili enostrankarski totalitarni režim. Ta je razdelil državljane v dve kategoriji – v belce in črnce, to je v člane in somišljenike politične partije in v ostale. Ostali smo sicer večina, vendar brez političnih pravic, brez enakopravnega dostopa do vseh služb in brez možnosti za svobodno razvijanje svoje osebnosti. Tako se je NOB v teh svojih posledicah razgalila kot državljanska vojna. Le-to pa je treba z njenimi posledicami vred vsaj po preteku četrto stoletja dokončati. Po vsem tem sprejeti načelo narodne sprave ne pomeni le političnemu nasprotniku odpustiti krivdo, marveč deliti krivdo z režimom. Resnica o tako zvani NOB je deljena. Iz tega izhaja ne le mnogo novih ocen, marveč sprememba političnega sistema. To pomeni revizijo slovenske politične zgodovine, zlati od 1941 sem, ukinitve monopola komunistične partije na področju šolstva, ustvaritev ideološko neangažirane, to je nevtralne šole, na področju državnega aparata neodvisnih in strokovnih služb, ravno isto na področju javnih občil, kot sta radio in televizija, depolitizacija vojske itd. Stvari pa gredo še mnogo dlje. Treba je kaznovati krivce za vojne zločine tudi na drugi strani, na primer za fizične likvidacije – umore, za pokole 11.000 domobrancev brez sodbe in po končani vojni, rehabilitacije po nedolžnem obsojenih v insceniranih političnih procesih, kot je to dachauski proces ali proti tako zvanim informbirojevcem ...«*

Pri liberalizaciji gospodarstva je bil mnenja, da je marksizem, kot splošni gospodarski sistem, odpovedal. Menil je, da je potrebno sprostiti zasebno lastnino proizvodnih sredstev. V celoti bi morali biti privatizirani svobodni poklici, obrt, kmetijstvo ter mala trgovina in industrija; delno tudi cestni, letalski in ladijski promet. V državni lastnini bi ostale banke, veletrgovina, bazična in vojna industrija ter državni servisi (pošta, železnica, bolnišnice, službe socialnega zavarovanja). Podpiral je idejo svobodnih sindikatov, ki naj bodo ekonomska protiutež proti izkoriščanju s strani kapitala. Kmetu je bilo po njegovem mnenju treba vrniti vero v njegov poklic ter ga vključiti kot enakopravnega partnerja v slovensko družbo, cerkvi in kristjanom pa dopustiti, če to želijo, zasebne šole, otroške vrtce, zavetišča ...

V podporo Edvardu Kocbeku, ki je bil deležen negativne ocene njegovega intervjuja s strani slovenske in jugoslovanske javnosti, je napisal članek »Politična laž ali zgodovinska resnica«, ki ga je v Trstu osebno predal Borisu Pahorju. Ta ga je marca 1976 objavil v reviji za književnost in kulturo Zaliv; Miklavčič je bil pod člankom podpisan s psevdonimom Jože Galičič. V zagovoru je dejal, da ga je napisal na lastno pobudo kot odgovor na enostransko obsodbo Kocbekovega intervjuja.

Okrožno sodišče v Kranju je Miklavčiča 15. oktobra 1976 prepoznalo za krivega kaznivega dejanja

ogrožanja državne celote in neodvisnosti (člen 101/I KZ), kaznivega dejanja sovražne propagande (člen 118/II v zvezi s členom 118/I KZ) ter izdaje uradne tajnosti (člen 320/II KZ), ki naj bi ga storil z dvigom arhivskega spisa na okrožnem sodišču. Obsodilo ga je na pet let in osem mesecev strogega zapora.

Pričujoča arhivalija je izjava, ki jo je sodnik Franc Miklavčič napisal za javno sejo na Vrhovnem sodišču Socialistične Republike Slovenije, ki je odločalo o njegovi pritožbi. S pritožbo in izjavo, kjer izraža obžalovanje, je poudarjeno, da se je vključil v partizanstvo in tudi pozneje sodeloval v jugoslovanskem družbenem sistemu, je pa še vedno ostal krščanski socialist, pri čemer je sprejemal socializem na podlagi krščanske etike. Vrhovno sodišče mu je izrečeno kazen znižalo na dve leti in šest mesecev strogega zapora.

Franc Miklavčič nikoli ni bil član komunistične partije. Leta 1989 je bil eden izmed ustanoviteljev krščanskega socialnega gibanja, ki se je pozneje preimenovalo v Slovenske krščanske demokrate. Dočakal je samostojnost slovenske države. Po izstopu iz stranke Slovenskih krščanskih demokratov leta 1994 je naslednje leto sodeloval pri ustanovitvi Krščansko socialne unije – krščanskih socialistov in ostal predsednik te stranke vse do smrti julija 2008. Bil je častni član Helsinškega monitorja Slovenije za človekove pravice.

Aida Škoro Babić

Viri in literatura:

- SI AS 1237, Vrhovno sodišče Republike Slovenije, t. e. 75, Kž 1012/76.
- Dolomitska izjava, 01.03.1943.
- Godeša, Bojan: *Kdor ni z nami, je proti nam. Slovenski izobraženci med okupatorji, Osvobodilno fronto in protirevolucionarnim taborom*. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1995.
- Umrl je Franc Miklavčič, 16. 7. 20228, Ljubljana – MMC RTV, STA.

Dokument

• Izjava dr. Franca Miklavčiča

Izjava dr. Franca Miklavčiča za javno sejo Vrhovnega sodišča

Ljubljana, 30. december 1976

Original, rokopis, 6 strani

Signatura: SI AS 1237, Vrhovno sodišče Republike Slovenije, t. e. 75, Kž 1012/76 (K 60/76)

<https://www.gov.si/novice/2026-06-01-verjel-je-v-drugacno-slovenijo>